

در معرفی و برنامه‌ی مجموعه‌ی «راوی: شهر ۲»

مجموعه‌ی حاضر، به دو مقوله از مقولات «گفتمانِ نارسمیِ شهری» می‌پردازد؛ دو مقوله‌ای که همان‌قدر که ضروری‌اند، کم‌تر هم به آن‌ها پرداخته شده است:

- متروکه / مخروبه‌های شهری
- فضاهای شهریِ خودجوش

متروکه / مخروبه‌های شهری از آن‌دست پدیده‌های شهری‌ست که نه‌تنها معمولاً پنهان و پوشیده می‌کنیم؛ کم‌تر هم دیده و دقت می‌شوند. پدیده‌هایی چنان عادی و روزمره که معمولی و پیش‌پاافتاده می‌انگاریم و نمی‌بینیم. متروکه / مخروبه‌های شهری اما راویانِ غیررسمی و ازهمین‌رو، دستِ اول و اصیلِ سرگذشتِ یک شهر و راویانِ فصل‌هایی از «زیستِ شهری» یک جامعه است.

از سوی دیگر، روزگارِ ما، صحنه‌ی سهمناکی از مخروبه‌های عظیم یا ابرمخروبه‌های شهری‌ست که به‌جرات می‌توان گفت از زمانِ جنگِ جهانی دوم تاکنون شاهد نبوده‌ایم. روشن است؛ از ویرانه‌های جنگی می‌گویم. پدیدارشناسیِ مخروبه‌های شهری، شاید ما را کمی از این کرختی، که ره‌آوردِ نگاهِ خیره‌ی رسانه‌های ریزو-درشت به ویرانی و جنگ به‌مثابه‌ی خبر/کالاست، بیرون بیاورد؛ مثلِ سوزنی کوچک که بر تنِ کاهلی فربه فرو برود. روزگارِ ما هم‌چنین پدیده‌ی «هجرت» را، به‌مفهومِ موسّع آن، و در مقیاس‌های عظیم، شاهد بوده است؛ از هجرت در خود تا هجرت‌های خواسته و ناخواسته در افق‌های دور. پرده‌های تودرتو و متعدد و چهره‌به‌چهره‌ی «هجرت»، متروکه‌ها و وانهاده‌های خود را دارد. پس پدیدارشناسیِ متروکه/مخروبه‌های شهری، نه‌تنها روایتِ اصیلِ انواعِ زیستِ شهری‌ست؛ روایتی دستِ اول از «تاریخِ زیستِ شهری» هم خواهد بود.

بخشی بااهمیت از زیستِ نارسمی و «واقعی» شهری، در فضاهای شهریِ خودجوش محقق می‌شود. در جامعه‌های توسعه‌یافته، که حضور در عرصه‌ی عمومی کم‌تر ایجابی و بیش‌تر خودجوش و «آزاد» است، فضاهای شهری رسمی همواره با رفتارهای عمومیِ خودجوش و آزاد (و به‌تسامح «شورش‌ی») شهروندان «عادی»، تعریف و بازتعریف می‌شود. در جوامع درحالِ توسعه اما، داستان پیچیده‌تر و بغرنج‌تر است. از سویی، فضاهای شهری و از آن فراتر، عمومیتِ عرصه‌ی عمومیِ این نوع جامعه‌ها، به‌واسطه‌ی تسلط و کنترلِ بیش‌ازحدِ ساختارهای مسلطی چون دولت، پلیس، عرف، سنت، ایدولوژی و... بر فضاهای شهری و به‌طورکلی بر سپهرِ عمومی (و البته خصوصی) زیستِ شهری، البته به‌طور نسبی، پویا و سرزنده و بارمق نیست. از سوی دیگر، اما همان زیستِ نارسمی شهری که مدام از رسمی‌شدن سرباز می‌زند، در جدال با این ساختارهای مسلط و کنترل‌کننده، با انواع رفتارها و تاکتیک‌های «به‌هنجار» و «ناهنجار» شهری، فضاهای شهریِ غیررسمی و خودجوش را، ریزو-درشت و با هر درجه از پایداری، در گوشه‌کنارِ عرصه‌ی عمومی (یا بیرونی) شهرها می‌سازد؛ از دوردورِ جوان‌هایی که از ثباتِ فضا می‌گریزند دورِ شهر؛ تا جمعی که بی‌هیچ کارکرد و الزامِ رسمی و برنامه‌ریزی‌شده و آمرانه‌ای، به‌گونه‌ای کاملن خودجوش، «نامکان»های شهری (زیرِ پل‌های تاریک و «نامن»، بناهای متروکه، گوشه‌های دنج پارک‌ها و فضاهای شهری، جاهایی از بزرگراه‌ها و...) را، با حضور و رفتارِ خود، تصرف و به «مکانی» خودجوش و البته موقت تبدیل می‌کنند. این که

«سیستم»، به خصوص طراحان شهری و مدیریت شهری، این بخشِ نارسَمی زیستِ شهری را، در روندِ تعریف و تسلط، یا به عبارتی شیک‌تر، «طراحی» و «برنامه‌ریزی» خود، چه‌گونه در نظر می‌گیرد، بحثِ دیگری است که بسیار هم اهمیت دارد.

پرده‌های «گفتمانِ نارسَمی» شهری، بس متعدد و توبه‌توست. این مجموعه البته گوشه‌هایی از این مقوله را نمایش می‌دهد؛ اما امیدواریم فتحِ بابی باشد به «التفات» عمیق‌تر و بیش‌تر به این مقوله.

فهرست مطالب:

جستارهای شهرسازی - شماره ۳ - ۹۶

سخن سردبیر / الهام رحمت‌آبادی

سخن روز / حسین جهانشاهی

نارسمیت شهری / آرش اخوت

پرونده زوال شهری

- چهار شکل زندگی / نهال نفیسی
- ویران شهر در قره باغ علیا / مزگان مجنون
- زندگی در میان بزرگراه‌ها / عقیل بهرا
- بنا بودگی / آرش اخوت
- مقدمه ای بر پدیدار شناسی کافه و کافه نشینی / آرش اخوت

روایت های شهری

- چهار تصویر / محمد سعید محمصی
- مراسم خاکسپاری ماهی ها / عاطفه موسوی
- پیچ کوچه / سمیه سمساریلر
- میدان های پنهان من / آرزو فرهنگ
-

عکس / روایت ها

- متروکه ها / امیرعلی امامی، فاطمه خانسالار
- خودکشی / احسان تحویلیان
- جمعه سیاه / بامداد صریریان

پرونده برنامه ریزی مسکن

- مروری بر قواعد و سیاست های برنامه ریزی توسعه زمین و مسکن شهری / مظفر صرافی
- چگونگی اثرگذاری نرخ تورم در تعیین قیمت مسکن شهری در ایران / نگین مظفری

پرونده شهر و زندگی روزمره

- زندگی روزمره در اندیشه‌ی هانری لوفور / آیدین ترکمه
- کوششی بر کاوش ضرب‌آهنگ در شهرهای مدیترانه‌ای / میترا حبیبی
- معرفی کتاب / حسین پیرزاده
- گزارش / علی سجادیه